

КОРХОНАЛАРДА СТРАТЕГИЯНИ ИШЛАБ ЧИҚИШ ВА СТРАТЕГИК БОШҚАРУВНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ

Аметова Шоҳсанам Ирисматовна

ТМИИ 2-босқич магистранти

Аннотация:

Мазкур мақолада корхоналарда стратегияни ишлаб чиқиш ва стратегик бошқарувни такомиллаштириш масалалари ёритилган. Унда стратегик бошқарувнинг мазмуни, асосий ёналишлари ҳамда корхона рақобатбардошлигини оширишдаги аҳамияти таҳлил қилинган. Шунингдек, инновацион технологияларни жорий этиш, рақамли бошқарув, инсон капитални ривожлантириш ва риск-менеджмент тизимини такомиллаштириш орқали корхоналар фаолияти самарадорлигини ошириш масалалари кўриб чиқилган. Мақолада стратегик режаслаштиришнинг амалий аҳамияти ва Ўзбекистон корхоналари тажрибаси ҳам мисоллар асосида ёритилган.

Калит сўзлар: стратегик бошқарув, стратегия, корхона ривожланиши, рақобатбардошлик, стратегик режаслаштириш, инновацион бошқарув, рақамли трансформация, риск-менеджмент, инсон капитали, стратегик маркетинг.

Аннотация:

В данной статье рассматриваются вопросы разработки стратегии и совершенствования стратегического управления на предприятиях. Проанализированы сущность стратегического управления, его основные направления и значение в повышении конкурентоспособности предприятия. Также освещены вопросы внедрения инновационных технологий, цифрового управления, развития человеческого капитала и совершенствования системы риск-менеджмента для повышения эффективности деятельности предприятий. В статье раскрыто практическое значение стратегического планирования на примере опыта предприятий Узбекистана.

Ключевые слова: стратегическое управление, стратегия, развитие предприятия, конкурентоспособность, стратегическое планирование, инновационное управление, цифровая трансформация, риск-менеджмент, человеческий капитал, стратегический маркетинг.

Abstract:

This article discusses the issues of developing strategies and improving strategic management in enterprises. The essence of strategic management, its main directions, and its role in

increasing enterprise competitiveness are analyzed. The article also examines the introduction of innovative technologies, digital management, human capital development, and risk management systems aimed at improving enterprise efficiency. In addition, the practical importance of strategic planning is highlighted through the example of enterprises in Uzbekistan.

Keywords: *strategic management, strategy, enterprise development, competitiveness, strategic planning, innovative management, digital transformation, risk management, human capital, strategic marketing.*

Бугунги кунда жаҳон иқтисодиётида кечаётган глобал ўзгаришлар, рақобатнинг кучайиши, инновацион технологияларнинг жадал ривожланиши ва бозор муносабатларининг чуқурлашуви ҳар бир корхона олдига янги вазифаларни қўймоқда. Шундай шароитда корхоналар фаолиятини фақат жорий режалар асосида бошқариш етарли эмас, балки узоқ муддатли барқарор ривожланишни таъминлайдиган стратегик бошқарув тизимини жорий этиш зарур ҳисобланади. Стратегик бошқарув корxonанинг умумий мақсадларини белгилаш, ресурслардан оқилона фойдаланиш, ташқи муҳитдаги ўзгаришларга мослашиш ва бозордаги рақобатбардошлигини сақлаб қолишга хизмат қилади.

Америкалик етук иқтисодчи олим И. Ансоффнинг фикрича, рақобат стратегияси ўз моҳияти ва жиҳатидан ташкилотнинг ўз фаолиятида қарор қабул қилиш жараёнида қўллаш учун мавжуд бўлган қоидалар мажмуига айтилади.

Иқтисодчи олим Н.Қ.Йўлдошевнинг фикрига кўра “Стратегик менежмент – корхона ва ташкилотларда стратегик жараённи шакллантириш, бошқариш ва таҳлил қилиш, корхоналарнинг ташқи ва ички муҳитларини таҳлил қилиш ва бошқариш, корхоналардаги ресурсларни бошқариш, корхона ва ташкилотларда бошқарув қарорларини қабул қилишда стратегик нуқтаи-назарлардан келиб чиққан ҳолда ёндашиш, корпоратив ва бизнес стратегияларни ишлаб чиқиш варивожлантириш, корхона ва ташкилотларнинг стратегияларини режалаштириш ва ижросини таъминлаш, корхона ва ташкилотларда стратегик ўзгаришларни бошқариш, стратегик позицияларини ривожлантириш ҳамда стратегик реструктуризациялаш масалаларини ўрганишни ўз олдига мақсад қилиб қўйган.

Стратегия бир мунча қийин ва мавҳумлаштирилган амалий фаолият фалсафаси сифатида намоён бўлади. У аниқ шароитда ва ўзгаришлар таъсирида ойдинлаштирилиб ориентирларга айланади. Тегишли давр мобайнида, қисқа муддатда, тегишли шароитни келиб чиққан ҳолда қабул қилинадиган қарорларда, таваккалчилик сиёсатида услублар йиғиндиси - тактикаси тарзида ушбу стратегияни амалга оширади.

Мазкур ҳаракат фалсафасининг қўлланилиши чизмада ифодаланганидек, фирма фаолиятининг икки йўналишини кўзда тутди.

1. Биринчи йўналиш истеъмолчиларнинг ҳал қилувчи гуруҳлари эҳтиёжлари ва талабларини мунтазам ва доимий таҳлил қилиб бориш, шунингдек, компанияга танлаб олинган харидорлар гуруҳларига рақобатчиларга қараганда яхшироқ хизмат кўрсатишга имкон берувчи ва шу йўл билан ишлаб чиқарувчига рақобатчиликдаги барқарор устунликни таъминловчи самарали товар ва хизматлар концепциясини ишлаб чиқишдан иборатдир. Бу жараён стратегик маркетингнинг асосий вазифаларига киради.

2. Иккинчи йўналиш эса потенциал харидорларни хабардор қилиш ва харидорларни излаш харажатлари камайганда товарнинг ўзига хос сифатларини намойиш қилиш мақсадида савдони ва коммуникациялар сиёсатини ташкил қилишдан иборат бўлиб, бу операцион маркетинг вазифасини ташкил қилади.

“Корхонани модернизациялаш жараёнини режалаштириш асосида фондларни кенгайтирилган такрор ишлаб чиқариш, амалдаги корхоналарни техник қайта жиҳозлаш, қайта таъмирлаш ва кенгайтириш иқтисодий боғлиқ асосий вазифалар ҳал қилинади. Одатда у амалдаги қонуний ҳужжатлар ва иқтисодий бошқарувнинг меъёрий қоидалари асосида, шунингдек, хўжалик юритишнинг у ёки бу босқичида қабул қилинадиган ҳукумат қарорлари асосида амалга оширилади.”

“Корхона стратегияси илмий – техник тараққиётни бошқариш стратегиясини шакллантиради ва йўлга солади, яъни инновацион фаолиятнинг роли, ўрни, базаси ва маъносини белгилаб беради. Ўз навбатида инновацион стратегия корхона стратегиясини чуқурлаштиради, аниқлаб беради ва амалга ошишига кўмаклашади.”

Корхоналарда стратегик бошқарувни такомиллаштириш аввало инновацион бошқарув элементларини жорий этиш билан боғлиқ. Янги технологиялардан фойдаланиш, рақамли трансформацияни амалга ошириш, автоматлаштирилган иш жараёнларини йўлга қўйиш маҳсулот сифатини оширади ва ишлаб чиқариш самарадорлигини таъминлайди. Шу билан бирга, инсон капиталига сармоя киритиш ҳам стратегик бошқарувнинг муҳим йўналишларидан бири ҳисобланади. Ҳар қандай стратегиянинг асосий ижрочиси инсон эканлиги учун ходимларнинг билим ва малакасини ошириш, уларни рағбатлантириш ва корпоратив маданиятни ривожлантириш корхона барқарорлигига бевосита таъсир кўрсатади.

Бозор иқтисодиёти шароитида тўғри стратегик қарор қабул қилишда ахборот таҳлили ва рақамли бошқарувнинг ўрни беқиёс. Замонавий ахборот тизимларидан фойдаланган ҳолда бозор таҳлилини олиб бориш, рақобат муҳитини баҳолаш ва келгуси тенденцияларни прогнозлаш орқали корхона ўз фаолиятини самарали

ё‘налтириши мумкин. Шунингдек, стратегик бошқарув тизимида ижтимоий масъулият ва барқарор ривожланиш тамойилларини ҳам инобатга олиш муҳим аҳамиятга эга. Бу нафақат иқтисодий самарадорликни, балки экология, жамият ва аҳоли манфаатларини ҳам таъминлайдиган кенг қамровли стратегия яратишга имкон беради.

Стратегик бошқарувни такомиллаштиришнинг яна бир муҳим жиҳати — риск-менежмент тизимини ривожлантиришдир. Ҳар қандай иқтисодий фаолият маълум даражада хавф-хатар билан боғлиқ бўлади. Шу боис, корхона ўз стратегиясини ишлаб чиқиш жараёнида эҳтимолий хатарларни олдиндан баҳолаш, уларни камайтириш чораларини кўриш ва назорат механизмларини жорий этиши лозим.

Амалий жиҳатдан оладиган бўлсак, мамлакатимиздаги кўплаб тўқимачилик, озиқ-овқат ва қурилиш материаллари ишлаб чиқарувчи корхоналар стратегик бошқарув тизимини жорий этиш орқали юқори натижаларга эришмоқда. Масалан, айрим йирик тўқимачилик корхоналари экспорт ҳажмини ошириш, халқаро бозорда сифат стандартларига мос маҳсулот ишлаб чиқариш ва хорижий инвеститсияларни жалб этишда стратегик режалаштиришдан самарали фойдаланмоқда.

Хулоса қилиб айтганда, корхоналарда стратегик бошқарувни такомиллаштириш бугунги кунда нафақат иқтисодий ўсиш, балки барқарор ривожланишнинг ҳам асосий омили ҳисобланади. Унинг самарали амалга оширилиши ресурслардан оқилона фойдаланиш, рақобатбардошликни таъминлаш ва ташқи муҳитдаги ўзгаришларга тез мослашиш имконини яратади. Шу муносабат билан корхоналарда стратегик бошқарув бўйича ихтисослашган бўлимлар ташкил этиш, раҳбарлар ва менежерлар учун стратегик фикрлашни ривожлантирувчи ўқув дастурларини жорий этиш, шунингдек, давлат томонидан стратегик инновацион лойиҳаларни қўллаб-қувватлаш тизимини кенгайтириш муҳим аҳамиятга эга.

Фойдаланилган адабиётлар

1. Кревенс, Дэвид.В. Стратегический маркетинг.-М.: Вильямс, 2008, стр 10.
2. Ёлдошев Н.Қ. Стратегик менежмент. Дарслик. – Т.: «ИҚТИСОДИЁТ», 2019. – 12 б.
3. Х.Асатуллаев, Б.Турсунов, А.Мамазаров. Корхоналарни ривожлантириш стратегияси. (Ма’рузалар матни).– Т.: 2019, 30 бет.
4. Азизхўжаев А., Умарова Н., Қўчқоров Р. Глобаллашув ва ахборотлашган жамият муаммолари. – Т.: “Академия”, 2011 й. 78 б.
5. Х.М.Абдусаттарова “Инноватсия стратегияси” Оқув қолланма-Т.: “Тафаккур - Бостони”, 2012 10 б.

6. Қосимова М., Эргашходжаева Ш., Абдухалилова Л., Муҳитдинова У., Ё‘лдошев М. Стратегик маркетинг. Ўқув қўлланма. –Т.: Ўқитувчи, 2007, 5-бет.